

Joffredo Lomellino U. S. Referendario, officium Commissariatus, cum jurisdictionibus, & emolumentis praedictis ad ejus vitam concessit.

omni contradictione cessante expediri, ac subscribi, & expediri facere, & permittere debeant, & teneantur.

§. 13. Ut autem officium Commissariatus hujusmodi viro idoneo, qui rebus ad illud pertinentibus jugiter incumbat, cuiusque virtus, & industria Nobis praecipue sit cognita, quanto citius concedatur, de dilecti Filii Magistri Joffredi Lomellini Clerici Januensis U. J. D., & in utraque Signatura nostra Referendarii, ac Praelati nostri domestici, summa fide, integritate, probitate, & doctrina plurimum in Domino confidentes, ipsamque Joffredum a quibusvis Excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & poenis, a jure vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet inodatus existit, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, necnon erectionis, & institutionis Commissariatus generalis, ac quorumcumque aliorum Officiorum, praedictorum, necnon privilegiorum, indulgentiarum, facultatum, exemptionum, immunitatum, & aliarum gratiarum, illis ac eorum singulis concessorum, & inde secutorum quorumcumque tenores, juriumque regalium, salariorum, taxarum, emolumentorum, portionum panis, & vini, esculentorum, & aliarum rerum per pro tempore existens Commissariatus generales dictae Camerae percipi solitorum, & eis debitorum qualitates, quantitates, denominationes, & veros etiam annuos valores, praesentibus pro expressis habentes, Motu simili eidem Joffredo officium Commissariatus hujusmodi a primaeve ejus erectione sic vacans, per eum quoad vixerit, ad instar aliorum Officiorum Sedis, & Curiae praedictarum tenendum, regendum, & gubernandum, cum portione panis, & vini, esculentorum, & aliarum rerum ex dicto Palatio, ut praemittitur, percipi solita, ac aliis illi annexis, necnon omnibus, & singulis juribus, localibus, regalibus, sportulis, taxis, proventibus, obventionibus, honoribus, emolumentis, privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, praerogativis, antelationibus, praerogativis, jurisdictionibus, favoribus, gratiis, indultis, & facultatibus suprascriptis, & quibuscumque aliis Commissariis generalibus dictae Camerae Apostolicae hucusque concessis, & assignatis, auctoritate, & tenore praedictis, concedimus, & assignamus; ipsumque Joffredum ad Officium Commissariatus hujusmodi, ejusque liberum exercitium, ac omnia, & singula supradicta, ex nunc recipimus, & admittimus, ac per eos, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, recipi, & admitti, receptumque, & admissum, in eis quoad vixerit, manuteneri, sibi que de eisdem integre responderi debere volumus, & mandamus.

Clausula praefativa.

§. 14. Decernentes praesentes literas nullo umquam tempore, de subreptionis, vel obreptionis, seu nullitatis vitio, aut in-

entionis nostrae, vel alio quovis defectu, etiam ex eo quod interesse forsitan habentes ad id vocati non fuerint, vel ex quavis alia causa quantumvis legitima, urgenti, & juridica, etiam necessario exprimen. notari, impugnari, invalidari, ad terminos juris reduci, in jus vel contraversionem revocari, aut adversus illas quodcumque juris, facti, vel gratiae remedium impetrari posse, minusque sub similibus, vel dissimilibus gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus comprehendere, sed semper ab illis exceptas, & quoties illae emanabunt, toties in pristinum, & eum, in quo antea quomodolibet erant, statum restitutas, repositas, & plenarie, etiam sub quacumque data per Joffredum, ejusque haeredes ac successores praedictos eligenda, reintegratas, ac de novo concessas, validasque, & efficaces fore, & esse, vim validi, & efficaciae contractus, inter Nos, & ipsam Camerae una, & Joffredum ejusque haeredes, & successores praedictos ex altera partibus, rite, & recte initi, & stipulati, ac etiam utrimque jurati habere, & perpetuo obtinere, distamque Camerae, ac Joffredum, ejusque haeredes, & successores praedictos in iuribus hujusmodi tuendos, & ab omni incommodo, damno, laesione, lite, causa, & controversia immunes, indemnes, & exemptos conservandos, teneri ac obligatam esse, & fore.

Decretum irritans.

§. 15. Sicque, & non aliter, per quoscumque Iudices Ordinarios, vel delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & definituri debere, necnon irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Executoium & defensorum deputatio, & facultates.

§. 16. Quocirca Venerabilibus Fratribus Amerin., & Materan. Episcopis, ac dilecto Filio Causarum Curiae Camerae Apostolicae Generali Auditori, Motu simili per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum, per se, vel alium, seu alios praesentes literas, & in eis contenta quaecumque, ubi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte Joffredi, ejusque successorum praedictorum, vel aliquis eorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praedictis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra praesentes literas, & in eis contenta hujusmodi ab omnibus, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, inviolabiliter observari, ac Joffredum, ejusque haeredes, & successores praedictos illis pacifice frui, & gaudere, non permittentes ipsos, vel eorum quempiam per quoscumque desuper quomodolibet indebite molestari. Contradictores quoslibet, & rebelles, per sententias, censuras, & poenas Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia, appellatione postposita, comp-

Clausula derogatoria.

pendendo, necnon legitimis super his habendis servatis processibus, sententias, censuras, & poenas ipsas, etiam iteratis vicibus aggravando; invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§. 17. Non obstantibus praemissis, ac de praestando consensu, in pensionibus, & jure quaesito non tollendo necnon revocatoria facultatum percipiendi praetium Officiorum dictae Curiae, & gratiis ad instar non concedendis, aliisque Cancellariae Apostolicae regulis editis, ac etiam in crastinum assumptionis cuiusque Romani Pontificis ad summi Apostolatus apicem edendis, necnon fel. rec. Bonifacii Papae VIII. Praedecessoris nostri, qua cavetur, ne quis extra suam Civitatem vel Dioecesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis ultra unam diem a fine suae Dioecesis, ad iudicium evocetur, seu ne Iudices a Sede praedicta deputati, extra Civitatem, vel Dioecesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, aut aliis vices suas committere praesumant, & in Concilio generali edita de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate praesentium ad iudicium non trahatur, necnon quatenus opus sit rec. mem. Symmachi, & Innocentii Tertii, ac Pauli Secundi, & quorumcumque aliorum Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum, ac etiam in nostris, de rebus Ecclesiae, seu Camerae, & Sedis praedictarum non alienandis, necnon super reformatione, numero, & qualitatibus doctorum Referendariorum, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus, tam Apostolicis, quam in Provincialibus, Synodalibus, & generalibus Conciliis, specialiter, vel generaliter, contra praemissa, vel eorum aliqua quomodolibet editis, & edendis, necnon Ecclesiarum, & Monasteriorum, etiam in quibus beneficia hujusmodi forsitan fuerint, ac Ordinum, Militiarum, & Hospitalium, etiam quorum illa extiterint, necnon Camerae Urbis, officiorum, & Collegiorum praedictorum, juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, consuetudinibus, usibus, naturis, stabilimentis, & etiam novis reformationibus, privilegiis quoque, indultis, exemptionibus, immunitatibus, & literis Apostolicis illis, eorumque Praefulibus, Capitulis, Conventibus, Officialibus, Appaltatoribus, & quibusvis aliis personis, etiam per modum statuti, ac initi, & stipulati contractus, sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, in genere, vel in specie, per quoscumque Romanos Pontifices Praedecessores nostros, ac Nos, & Sedem praedictam, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, etiam consistorialiter; ac alias quomodolibet concessis, approbatis, & innovatis, ac quantocumque tempore observatis. Quibus omnibus, etiam pro eorum suffi-

cienti derogatione, alias de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quavis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda esset, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, inserti forent, praesentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permanens, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, contrariis quibuscumque. Aut si aliquibus communiter, vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.

§. 18. Nulli ergo omnino hominum liceat &c.

Sine praesentibus. D. P. An. II. 12. Octobris.

Datum Roma apud S. Marcum, anno Incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo octuagesimo sexto, quarto Idus Octobris, Pontificatus nostri Anno II.

LXVIII.

Damnatio contractuum Societatis, securitatem capitalis, aut certam responsionem, aut aliter usurariam pravitatem continentium.

SIXTUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Detestabilis avaritiae ingluviens, & insatiabilis lucrandi cupiditas malorum omnium radix, usque adeo excoecat mortalium mentes, ut multi nimis avido lucro inhiantes, in laqueos & insidias diabolice misere incidant; irreperit enim versute, & callide antiquus humani generis hostis per varios dolos, & fallacias, & incautos homines quatuor dulcedine captos, & delinitos opprimit, atque eo perducit, ut se ipsos in usurarum voraginem, Deo hominibusque odiosam, sacris canonibus damnatam, & Christianae caritati contrariam foede immergant, & dum vanas, & terrenas divitias quaerunt, veras ac caelestes amittant, sicuti nuper cum magno dolore audivimus, hoc malum in quaedam Provincias pervasisse. Nam multi speciosum, & honestum societatis nomen, suis foeneratiis contractibus praetextendo, hoc quasi colore, & fuco, mercatoribus, opificibus, negociatoribus, & aliis personis super eorum mercibus, officinis, tabernis, panariis, aliisque rebus, ac bonis, pecunias suas, aut alias res, societatis nomine conferunt; vel greges, armenta, aut certa animalia agricolis, seu terrarum cultoribus pastoribus, aliisque rusticis, seu quibusvis personis dant in societatem sive ad soccidam, ut vocant, ea conditione, ut fors ipsa seu caput, quod vulgo dicitur ca-

Compendium pactorum illorum, quae in contractibus societatis apponi contingit.

Forma Societatum de cetero contrahendarum.

pitale, tam pecuniarum, quam animalium, & rerum, saluum semper, & integrum existat pro eo, qui non industriam aut operas, sed pecunias, animalia, aut res huiusmodi in societatem confert, utque omne periculum, & damnum ab altero socio recipiente substatueatur, contra equitatem, & societatis iustitiam diversimode paciscuntur: eosdemque socios cum quibus contrahunt, plerumque pauperes, & egenos, suoque labore, & industria visitantes ad sortem, seu capitale restituendum, quicumque tandem casus, & rerum eventus consequatur, pacto, & obligatione obstringunt, simulque etiam certam lucri quantitatem, & summam, veluti tot pro quolibet centenario, in singulos annos, aut menses per alterum socium, durante societate solvendam, praesunt, ac praescribunt: eamque summam, & quantitatem non subductis rationibus accepti, & expensi, quod in codices, seu tabulas societatis referri solet, neque facto calculo, vel computo, pro ipsius lucri, vel damni modo variabilem, sed laborem, & curam computandi, & calculandi se invicem remittere, & renunciare asserentes, quovis tempore certam constituunt.

Damnatio illicitarum pactonum in societatis apponendarum.

§.1. Proinde Nos, qui hoc potissimum munus, nostraeque pastoralis sollicitudinis maxime proprium arbitramur, ut gregem Dominicum fidei nostrae creditum ab omni offensione, & aeterna vitae discrimine tutum, in via salutis, coelesti gratia adiutrice, dirigere nitamur, huiusmodi morbi contagionem antequam in communem fidelium perniciem latius serpat, quantum Deo favente possumus, tollere cupientes, de attributa Nobis Apostolica potestate plenitudine, hac nostra perpetuo valitura Constitutione damnamus, & reprobamus omnes, & quoscumque contractus, conventiones, & pactiones posthac ineundas, seu ineundas, per quos, seu quas cavebitur personis, pecunias, animalia, aut quaslibet alias res societatis nomine tradentibus, ut etiam si fortuito casu quamlibet iacturam, damnum, aut amissionem sequi contingat, fors ipsa seu capitale semper saluum sit, & integrum a socio recipiente restituatur, sive ut de certa quantitate, vel summa in singulos annos, aut menses, durante societate respondeatur. Statuimusque huiusmodi contractus, conventiones, & pactiones, usurarios, & illicitos posthac censeri debere: atque in posterum non licere iis, qui pecunias vel animalia, aut alias res in societatem tradent, de certo lucro, ut praefertur, percipiendi, inter se pacisci, & concordare: neque etiam, sive ad certum sive ad incertum lucrum convenerint, socios qui ea recipient, ad sortem, seu capitale saluum, & integrum, ubi illud casu fortuito perierit, vel amissum erit, reddendum, quovis pacto, aut promissione sibi obligare. Ac ne de cetero societates ineantur sub huiusmodi pactis, & conditionibus, quae usurariam pravitatem sapiunt, districte interdiximus, & prohibemus.

§.2. Sed potius cuncti noverint societates huiusmodi, cum in posterum unus pecuniam, animalia, aut alias res, & bona, alter vero operam, vel industriam confert, pure, sincere, & bona fide sicut decet, iustis, & aequis conditionibus, & pactis, secundum juris dispositionem, ac sine ulla proflua fraude, palliatione, aut usurariae pravitatis labe, aut suspitione, ineundas seu contrahendas esse: ita ut non ad certam summam, aut quantitatem, ab omni periculo, & damno, ut praefertur immunem, lucri nomine perfolvendam, neque ad capitale, si casu fortuito perit, restituendum, sociis accipiens teneatur. Si vero finita societate ipsum capitale extat, ei qui illud in societatem contulerit, restituatur, nisi socio recipiente fuerit communicatum, aut aliter inter ipsos contrahentes, super eo legitime conventum sit. Ac praeterea iidem contrahentes, fructus, expensas, & damna in commune conferant, & prout aequum & iustum fuerit, sibi communicent, atque dividant.

§.3. Decernentes, siqui contractus, conventiones, & pactiones in futurum, contra nostram huiusmodi prohibitionem de facto iniri fuerint, nullam ex eis, tamquam per hanc eandem Constitutionem nostram, damnatis, & reprobatis, etiam si juramento, aut in forma Camerae Apostolicae, vel alias quomodolibet roborati fuerint, obligationem civilem, aut naturalem oriri, nullamque actionem realem, aut personalem, aut iudicis officium, neque aliud quodcumque jus cuiquam competere, neque quo ad sortem, seu capitale integrum recuperandum, quod casu fortuito perierit, aut amissum erit, neque quoad certas summas, & quantitates in singulos annos aut menses lucri socialis nomine promissas.

Contravenientium poena.

§.4. Si qui vero in posterum sub praedictis conditionibus, & pactis contrahere temere praesumpserint, aut praetextu similitum contractuum, conventionum, & pactionum societatis nomine initorum, qui hucusque durant, ad exactionem, dictae sortis, seu capitalis, sive illius precii, & valoris, postquam illud in toto vel in parte casu fortuito perierit, aut amissum sit, aut certa summa, vel quantitatis annua, aut mensurae sibi promissae in futurum, procedere ausi fuerint, eos universos, & singulos in poenas contra manifestos usurarios, & foeneratores, a sacris Canonibus, & Conciliis generalibus latis, & promulgatas, eo ipso, incurrere, & contra illos, uti manifestos usurarios, & foeneratores, via juris, aliisque opportunis remediis procedi posse, & debere.

Decretum irritans.

§.5. Sicque ab omnibus censeri, & ita quoad praemissa universa, & singula per quoscumque Iudices, & Commissarios, quavis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique iudici.

Deputatio, & facultates executorum huius Consilii.

judicari, & desiniri debere, necnon irritum, & inane, si secus super his per quoscumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§.6. Mandamus vero universis, & singulis locorum Ordinariis, per quascumque Provincias, & Regna Christiani Orbis constitutis, & quibusvis nostris, & Sedis Apostolicae, etiam de latere Legatis, ac Vicelegatis, ceterisque officialibus, praefertim Provincialium, & locorum Status nostri Ecclesiastici, ut in suis quisque Civitatibus, Diocesis, Provinciis, & locis praesentem nostram Constitutionem publicari, & inviolate observari curent, & contra personas, quae in futurum, praeter & contra prohibitionem hanc nostram pacisci, aut exigere ausa fuerint, tamquam publicos usurarios, & foeneratores per viam accusationis, vel denunciationis, aut inquisitionis, & ex merito officio, prout eis videbitur, procedant, eosque culpabiles reprobos condignis poenis, ut supra dictum est, afficiant; invocato etiam, si opus fuerit, auxilio brachii secularis.

Clausula derogatoria.

§.7. Non obstantibus quarumcumque Civitatum, Provincialium, & locorum, juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus; privilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis, quorumcumque tenorum existant, sive per modum Constitutionis, & legis perpetuae quomodolibet concessis, etiam sapius approbatis, & innovatis, quae omnia nolumus cuiquam de cetero suffragari.

Iussio publici hanc Bullam.

§.8. Ut autem praesentes litterae ad omnium notitiam deducantur, neve aliquis earum ignorantiam praetendere valeat, volumus, ut illae in valvis Basilicarum Principis Apostolorum de Urbe, & Sancti Joannis Lateranen., & Cancellariae Apostolicae, atque in acie Campi Florae, per aliquem ex nostris Curforibus de more publicentur, dimissis, & affixis earum exemplis in acie, & valvis praedictis.

Fides transiptionum. D. P. An. II. 21. Octobris.

§.9. Earumque transumptis etiam impressis, &c. Nulli ergo &c. Datum Romae apud Sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicae, millesimo quingentesimo octuagesimo sexto, decimo secundo Kalendas Novembris, Pontificatus nostri Anno II.

LXIX.

Ex Regest. in Secreta. Breve.

Concessio Privilegiorum Hebraeis in Statu Ecclesiastico commorantibus, iisque, qui in eodem Statu vel mansionem, vel commercium fixerint.

SIXTUS PAPA V.

Ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Christiana pietas infelicem Hebraeorum statum commiserans, illos apud se patitur diversari, ac etiam singulari complectitur humanitate, ut crebro illorum Bull. Rom. Tom. IV. Par. IV.

intuitu Passionis Domini memoria Fidelium oculis frequentius obversetur, ipsique Hebraei huiusmodi pietate compuncti, suos agnoscant errores, ad verum lumen, quod est Iesus Christus, perveniat claritatis.

Sixtus nonnulla Privilegia Hebraeorum Universitati concecit.

§.1. Unde, & Nos, qui Hebraeis ipsis nostra praesidia poscentibus ex iniuncto Nobis Apostolicae servitutis Officio Christianae pietatis mansuetudinem non denegamus, fel. rec. Pii Papae IV., & plurimorum aliorum Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum vestigia secuti, statui Universitatibus Hebraeorum opportune providere volentes Motu proprio, non ad ipsorum, vel alicujus eorum, aut alterius pro eis super hoc Nobis oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & ex certa scientia, ac de Apostolica potestate plenitudine infra scripta privilegia, Indulta, & gratias vulgari idiomate expressa, ut facilius illa unusquisque eorum intelligere possit, tenore praesentium perpetuo eisdem Hebraeis concedimus, & elargimur. Tenor autem privilegiorum, Indultorum, & gratiarum huiusmodi talis est, videlicet:

Faciles ei data in Statu Ecclesiastico permanenti, ac quascumque Artes exercendi, necnon visitatione Christiana recipiendi.

§.2. Concediamo generalmente, che ogni Ebreo di qualsivoglia sesso, grado, condizione, e stato possi ora, e da qui in anti a loro beneplacito venire, e praticare per tutto lo Stato Ecclesiastico, ed abitare nelle Città, Castelli grossi, e Terre di esso Stato, eccettuata le Ville, e Borghi, vivendo conforme alle presenti Costituzione, e possino liberamente fare ogni sorte di arte, esercizio, traffico, e mercanzia, di Grano, Frumento, Vino, Socita de animali, e seminare de grani: E similmente possino fare con Cristiani partiti, ed avere pratiche, familiarità, ed amicizie con essi per le occasioni sudette, valendosi delli mestieri, uffici, esercizi, e manualità de' Cristiani con pagare le loro oneste, e debite mercedi: E particolarmente de' Macellari Cristiani, quali siano tenuti darli Carne secondo si usa in Ancona, ed altri luoghi al prezzo, che pagano li Cristiani: Non possino però tener servitori, o serve Cristiane, nè farli fare cose, che à essi Cristiani sia proibito, conforme alle Costituzione de' Pontefici.

In locis, Opidis, ac Civitatibus honesta pretio eis locanda Domus.

§.3. Nelle Città, Castelli, e Terre, ove verranno novamente ad abitare essi Ebrei li siano assegnate case, abitazioni, e luoghi commodi, ed atti al Rito, vivere con famiglie, traffichi, mercanzie, e simili negozj loro con ordine, che li affitti nel principio siano onesti secondo il solito, nè mai più si possino accrescere, o alterare, conforme anco alle lettere di Pio IV.

Usus proprii Ritus eis concessus: cerefisque praesentibus datum, ut, utraque, nil solvere teneatur.

§.4. Ancora ci compiaciamo di tollerare essi Ebrei, e li loro Riti, Costituzione, e Leggi, e similmente permettiamo, che possino tener tutti li libri Ebraici, spurgati che siano, o vero purgati che nell' avvenire saranno dalle blasfemie contro Santa Chiesa, e con la mutazione delli nomi, secondo fu già nel Concilio Tridentino, e da Pio Quarto, e di parere di Pio V. L 1 allo.

allora Cardinale Alessandrino stabilito, ed ordinato, come appare nell'Indice, e per scritture del Secretario di detto Concilio: Nè mai sia a stretto alcun' Ebreo nelli giorni Festivi, o delle loro Solennità comparire in Giudizio per cause Civili, nè fare cose, che siano contro li loro Riti, e Leggi. Quelli Ebrei, che di nuovo entreranno, e verranno per l'avenire ad abitare nello Stato Ecclesiastico pagando li Maschi dall'età di quindici anni, sino alli sessanta vent'anni per testa subito, che entreranno per entrata, poi similmente dodici giulj ogni anno per testa alla Reverenda Camera Apostolica, fin che essi vi faranno, o verranno, pagandosi la metà delli sudetti dodici giulj in fine di ciascuno semestre, cominciando li sei mesi del pagamento del primo semestre, dal primo di, che entreranno. Non siano tenuti mai a pagare, o conferire per altre gravetze, pesi, vigime, imposte, o balcelli di qualsivoglia sorte, o causa messi, o imposti, o che si mettesero, o che s'imponessero, eccettuato il pagamento annuo, che si fa in Campidoglio per il giogo di Nagone, Testaccio, o Palj; ma possono godere nelli luoghi, ove staranno, quelle utilità, commodi, e privilegi, che godono l'istessi Cristiani per le cose, di che essi Ebrei saranno capaci: meno siano tenuti quelli, che di nuovo entreranno pagare residui de vigesima alcuna, caso ve ne fossero, nè soddisfare ad alcuni debiti d'Università, o Comunità passati, ma solamente ogni particolare Ebreo sia tenuto a soddisfare suoi privati, e particolari debiti, conforme alla ragione.

Data facultas Synagogas aperiendi, & Cœmeteria construendi.

§.5. Gl' Ebrei, che di nuovo entreranno nel sudetto Stato possono avere, ed aprire le Scole, e Sinagoge, ove dicono, e compiscono li loro Officj, e Riti, in quella Città, Castelli, e Terre, dove n'erano prima aperte, pagando per l'avenire solamente per le Scole, che s'apriranno, e s'useranno, alla Casa de' Carcerumeni in Roma il loro Ordinario; non essendo però tenuti per il tempo passato, o per altre non aperte o già debitorie, o fallite a soddisfare cosa alcuna: Insieme li sia lecito, e permesso recuperare li luoghi, dove seppellivano i morti, pagando alli Possessori, e Patroni, che l'avranno comprati il loro prezzo, e che possono novamente comprarne a questo effetto con assenso degl'Ordinari: Similmente possono l'Ebrei usare li Terreni comprati al detto effetto di tempo in tempo le parti bisognevoli per le sepolture, ed il resto goderlo a modo loro, o affittarlo.

Telonia si aperiantur, quid sit hec Hebrais.

§.6. Erigendosi di nuovo Banchi nelle Città, Castelli, o Terre di detto Stato godino li Banchieri, e osservino quelli Capitoli, e tolleranze, che sono già in convenzione con la Camera Apostolica confermati da Pio IV., ed altri, ove secondo, che conveniranno con le Comunità delli luoghi, ma però con partecipazione, & assenso della Reverenda Camera Apostolica,

ca, non intendendo essi Ebrei vendere le pegni prima de' diciotto mesi, nè riscuotere interessi de' interessi, nè fare cosa contra l'onesto.

§.7. Li Vescovi residenti nelle Città, e nelli altri luoghi; li Governatori, o vero Ministri principali delle Terre, o Castelli rispettivamente siano Giudici competenti, e nelle liti, che verteranno si tra essi Ebrei, come tra essi, e Cristiani, amministrino la Giustizia ma nel procedere osservino li statuti de' luoghi, ed il modo, che si osserva tra Cristiani soli. E nel giudicare sia terminato conforme alla ragione, e giustizia, o leggi, considerata però la qualità delle persone, differenze, e cause: E possono servirsi de' Notari, Sollecitatori, Procuratori, e Avvocati Cristiani, satisfacendoli per li loro rogiti, scritture, patrocinio, e fatiche le giuste, ed oneste mercedi, come pagano i Cristiani. Non si possi ad alcuna sorte di credito presente, passato, o futuro delli Ebrei apponere, & allegare altra prescrizione di tempo, che quella, qual'è stabilita, o terminata di ragione &c., come anco altre volte li è stato concesso.

§.8. A tutti li Ebrei universalmente, e singolarmente concediamo assoluzione generale d'ogni debito in qualsivoglia modo fin qui commesso, purchè sopra di esso non s'ia carcerato, processato, o inquisito al presente, eccettuato l'omicidio, falsamona, ribellione, o sacrilegio, qual assoluzione nell'avenire si farà come era solito farsi da' Pontefici passati, massime da Pio IV., e per mezzo della Camera Apostolica a tempo di Pio V. e da Gregorio XIII. Nè per cause, o delitti presenti criminali possono nell'avenire essere molestati in giudizio passato un'anno, come anco Pio IV. li grazia, eccettuati però li delitti sudetti, e l'interesse della parte.

§.9. Li Ebrei tutti di qualsivoglia sesso, e stato nelli viaggi loro possono liberamente, e continuamente andare, e ritornare senza segno alcuno, e similmente senza esso andare alle fiere, starvi, e ritornarne nel modo, che li Ebrei di Roma vanno, ed usano, conforme all'istromento fatto con la Reverenda Camera Apostolica dei 21. Aprile 1581. purchè fermandosi in Fiore, o Terra più di un di debbano portare il segno. Andando generalmente li Ebrei per viaggio non siano tenuti nè attretti pagare passaggi, gabelle, datii, o pedaggi per le loro persone, nè meno per li loro beni, robbe, o mercanzie, se non come quello, e quanto li Cristiani, il che anco li fu altre volte concesso da' Pontefici. Nessun' Ebreo navigando per Mare così nell'andare, come nel ritornare possi essere preso per Schiavo, nè spogliato, o privato de' suoi beni, o mercanzia &c., confermandosi li Brevi di Paolo III. e di Gregorio XIII. sopra ciò concessi. E possono portare, condurre, o mandare liberamente Mercanzie non proibite delle parti di Levante in Cristianità, e di Cristianità in Levante, come fan-

Causa ab Ordinariis locorum, aliisque iudicibus agnoscende iuxta solitum sylum.

Quibus in criminibus contra Hebræos ad Statum Ecclesiasticum accedere procedi possit.

Alia Privilegia eis concessa.

com fan-

me fanno li Cristiani. Non sia lecito ad alcun Cristiano di qualsivoglia grado, sesso, e condizione Battezzare, far violenza, o far Battezzare alcuno Ebreo di qual sesso si sia, non avendo licenza, o comandamento dalli suoi Ordinarij, e ciò conforme all'ordini, e disposizioni de' Sacri Canonj, Concilij, e Costituzione di Pontefici.

Quando reneantur Concionibus a Christianis audire.

§.10. Li Uomini maschi Ebrei siano tenuti andare ad udire Prediche, e Sermoni di Cristiani tre volte l'anno, quando saranno invitati, o chiamati da' Predicatori, e tre altre volte l'Anno in qualche Solennità, quando pareffe, o fossero invitati dalli Ordinarij, nel resto del tempo niuno sia a stretto, ma possi andarvi a suo beneplacito anco non invitati.

Medici Hebræi approbati Infermorum Christianorum curam suscipere possunt.

§.11. Ogni Medico Ebreo, che da Noi, e dalla Sede Apostolica averà licenza, possa medicare Cristiani liberamente senza scrupolo di Cristiani, conforme alle licenze, & assensi de' Pontefici.

Premissa omnia servari præcipit.

§.12. Decernentes præmissa omnia, & singula in præsentibus nostris literis contenta inviolabiliter observari: sicque per quoscumque Judices, & Commissarios quavis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, & Sedis Apostolicae de latere Legatos, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique iudicari, ac diffiniri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Præsentium Exequutores deputati.

§.13. Quo circa dilectis filiis nostro, & S. R. E. Camerario, ac etiam nostro in Alma Urbe, ejusque districtu in spiritualibus Vicario Generali, & Curia Causarum Camerae Apostolicae generali Auditori, motu simili per præfentes mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium, seu alios presentes literas, & in eis contenta quæcumque, ubi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte dictorum Hebræorum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, ac eis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant auctoritate nostra concessione, indulto, voluntate, permissione, liberatione, absolutione, decreto, confirmatione, approbatione, aliisque præmissis omnibus, & singulis pacifice frui, & gaudere, non permittentes eos desuper contra præsentium tenorem quomodolibet molestari, contradictores quoslibet, ac rebelles, & præmissis non parentes per sententias, censuras, & poenas Ecclesiasticas, aliaque opportuna Juris, & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis.

Prædecessorum Pontificum Privilegia, & Constitutiones confirmat.

§.14. Confirmantes, & approbantes omnia, & singula privilegia, Constitutiones, gratias, indulta, & literas per Nos, & alios Romanos Pontifices Prædecessores nostros in parte, & partibus dictis Hebræorum Universitatibus quomodolibet concessa, & de prædictis loquentia.

Bull. Rom. Tom. IV. Part. IV.

§.15. Non obstantibus fe. re. Pauli Papæ IV. sub dat. videlicet Prædicte Idus Julij Pontificatus sui anno Primo, necnon pie me. Pii Papæ Quinti illius confirmatoria sub dat. videlicet tertio decimo Kal. Maii, & alia quarto Kalendas Martij Pontificatus sui respective I., & IV. annis, ac dicti Pii IV. de registrandis gratis interesse Camera Apostolica concernentibus in libris ejusdem Camera infra certum tunc expressum tempus, ac aliorum quorumcumque Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum Constitutionibus, & Ordinationibus, privilegiis quoque, Indultis, & literis Apostolicis sub quibuscumque verborum formis, & clausulis, etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & infolitis clausulis, irritantibusque, & aliis Decretis quibuslibet Terris, Oppidis, & locis in contrarium quomodolibet concessis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & individua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quavis alia expressio habenda foret, illorum tenores, præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permanens, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, contrariis quibuscumque.

Contrariis derogat.

Aut si aliquibus communiter, vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.

§.16. Ceterum, quia difficile foret &c. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 22. Octobris 1586. Pontificatus nostri Anno II.

Transumptis credi jubet. Dat. die 22. Octob. 1586. An. II.

LXX.

De temeraria tori separatione, ac publicis adulteriis, stupris, & lenociniis, in quibusdam casibus severius in Alma Urbe puniendis.

Quo ad lenocinia, & supra in Urbe contentia vide etiam in Pauli IV. Con. XXVI. Sanctissimus. Tom. IV. Part. I. fol. 354.

SIXTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

AD compescendam quantum in Nobis est, carnis in lasciviam prolapsæ petulantiam, præcipue vero continendos in Officio sanctissimis pudicitia, & honestatis legibus subditos nostros, libenter omnem curam, & sollicitudinem adhibemus. Nam, & hoc ipsum arbitramur paternæ caritatis, & providentiæ proprium, maximeque congruum munus, exquisita quadam diligentia, nova quotidie remedia, & sub-

Procurium.

subsidia comparare, quibus a Christifidelibus peccati, & scandali occasionem, Domino adjuvante, submoveamus, & occurrendum est vehementiori studio, ut nequam inoleant in publica honestatis dedecus, pudoris, & Christiana disciplina detrimentum, ac animarum perniciem, graviorum quorundam flagitiorum corruptela, quale est adulterium, divinis, humanisque legibus damnatum, praesertim si publico scandalo impudenter committatur, per quod sanctum matrimonii foedus, Deo auctore, junctum sacrilege violatur, cum tamen illud oporteat castae, & religiose custodiri, dicente Apostolo: Honorabile concubium in omnibus, & torus immaculatus, ac conjuges mutua se debeant charitate diligere, eodem Apostolo monente: Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea. Et iterum: Mulieres subdite estote viris sicut oportet in Domino: Viri diligite uxores vestras, & nolite amari esse ad illas.

Adulteriorum excoecatio.

§.1. Invigilandum quoque Nobis est, ut avertamus a Christifidelibus divinae majestatis iram, indignationem, atque flagella, quae propter hujusmodi foeda carnis peccata, & scelera, in filios diffidentiae, praesertim vero in violatores alieni tori gravissima divinitus immitti solent, quemadmodum sacrarum testimonio scripturarum, tum variis successibus, permultisque exemplis comprobatur, tum vel maxime ex iis, quae Pharaoni Aegypti Regi, & Abimelech Regi Geraræ, quod Saram Abraham uxorem abduxissent, signis clarioribus evenerunt, praeter aeternae damnationis poenam, quam iidem miserabiliter incurrunt. Nam sicut idem pronunciat Apostolus: Adulteros, & fornicatores judicabit Deus. Etsi ulla unquam tempora fuerunt, quae judiciorum, & legum severitatem requirerent, certe haec ipsa temporum conditio, qua nos Deus ad Ecclesiae suae gubernacula vocavit, hoc vel maxime exposcit. Nam, ut est fragilis, & fluxa mortalium natura, & ad malum prona, nisi divina bonitas adjuvet, & eorum, qui praesunt, frenum cohibeat: ita plurimis ab hinc annis propter nimiam ipsorum malitiam, depravatamque peccandi consuetudinem, & effrenatam audaciam, vitiorumque licentiam, improbi homines tantum sibi sumpserunt, ut sperarent quicquid eis libitum esset, id se impune perpetrare posse. Igitur post repressam sceleratorum audaciam, qui caedibus, & latrociniiis ditionem Ecclesiasticam, atque adeo suburbana loca vexabant, nunc etiam in Urbe, ut quod aequae necessarium est, inde sumamus initium, corroboranda fides connubialis, comprimenda publica praesertim moechantium libidines, & alienis conjugii insidiantium impudens nequitia coercenda, legitime sobolis honestae propagationi consulendum, & si qua dissoluta, aut dilapsa fluxerunt, severis legibus vincienda sunt, praecipueque curandum, ne qui Cives, aut incolae sanctae hujus, & Sacerdotalis Civitatis flagitiorum turpitudine, per varias machi-

nationes, & faudes diabolico astu adinventas polluantur, sed ab eorum commercio pravi abusus, & publica ignominiae labe, nostris potissimum temporibus exterminentur, perpetuo exulent, ac potius haec Alma Urbs nostra omni virtutum genere florens, pura, & immaculata luceat splendore, & munditia honestatis suae, omnesque externas gentes ad sui imitationem convertat. Id enim postulat ipsius Urbis sanctitas, & religio, quae Sanctorum Apostolorum, & innumerabilium Martyrum sanguine consecrata, atque adeo perfusa est, ut quoquo pedem quis ponat, credere possit se venerandos eorum cineres calcare. Id praeterea requirit dignitas ipsius Civitatis, quae nostra propria Sedes caput Orbis, & Religionis effecta, benigne excipit gremio suo quasi communis patria omnes undique nationes ex remotissimis regionibus, & ultimis terris ad eam confluentes. Id denique exigit communis utilitas universi populi Christiani, ut obstruendo ore impiorum, advena petentes hinc disciplinam, mores, regulam, normamque vivendi, spiritualis aedificii non minus, quam materialium operum structuram admirentur, urbanisque exemplis meliores effecti ad suos revertantur. Proinde ad servandam invicem inter conjuges perpetua fide, & concordia Societatem, & ad publicam honestatis pudorem illibate tuendum, super infrascriptis capitibus praesenti nostra, in eadem Urbe dumtaxat perpetuo valitura Constitutione duximus providendum.

§.2. Primum igitur cum matrimonium individuum vitae consuetudinem continere debeat, idque non solum naturali jure, sed etiam divino manifestus comprobatur, dum dicitur: Relinquet homo patrem suum, & matrem, & adheret uxori suae, & erunt duo in carne una, & Christus Dominus noster in Evangelio subjungat: Itaque jam non sunt duo, sed una caro: quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. Ac denique testetur Apostolus: Sacramentum hoc magnum esse in Christo, & in Ecclesia. Et propterea nefas sit conjuges fideles se propria voluntate, aut arbitrio a conjugali toto separare, nisi ex causa a Sacris Canonibus permessa, & auctoritate, ac judicio Ecclesiae cognita, & probata. Idcirco ne quis in posterum hujusmodi facinus impune committat, vel attentare audeat, Apostolica auctoritate statuimus, & ordinamus, ut conjuges, qui quaeve indissolubile matrimonii nexum divina lege copulatum contemnerent, sine Ecclesiae judicio, seu Ecclesiastici judicis sententia, propria temeritate a communi cohabitatione discesserint, aut se a conjugali toto separare praesumpserint, arbitrio judicium pro excessuum gravitate puniantur.

§.3. Sed, & si per sententiam judicis Ecclesiastici separatio facta fuerit, ne ipsi conjuges Sacrorum Canonum, & publica judicium auctoritate abutentes, delinquendi, & adulteria committendi occasionem sumant, statuimus, & decernimus, maritum, qui

Conjuges tenere se a communi cohabitatione, & conjugali toto separantes, arbitrio Judicis puniantur.

Maritus Judicis auctoritate tori separationem obtinens, & deinde impudicam vitam ducens, ita ut

Uxor quae separationem obtinuerit, impudiceque postea vixerit, & complura adulteria commiserit, aut palam quaesitum fecerit, eandem poenam incurrat.

Uxor quae ex aliquo loco, per Judicem sibi assignato auferitur, & impudice vixerit, eadem poena capitis puniatur.

Qui ut virginem vel conjugam cognosceret, patrem aut matrem, vel fratrem, & ceteri fecerit, illamque stupraverit, vel adulteraverit eadem poena plectatur.

qui dolo, aut fraude, sine alias quavis occasione, vel causa, etiam secundum juris Canonici dispositionem, separationem tori ab uxore sua affectaverit, procuraverit, & obtinuerit, seque a cohabitatione uxoris cum effectu separaverit, ac post a se abjectam, vel amotam uxorem, pellicem, vel concubinam palam induxerit, & retinuerit, aut cum scortis, & meretricibus, & aliis mulieribus impuram vitam duxerit, adeoque impudenter se volutaverit in ceno luxuriae, & adulteriis, ut vel ex eo satis constet ipsum ad exercendam liberius libidinem suam se ab honestissimo matrimonii jugo exolvendi causam de industria quaesivisse, poena ultimi supplicii plectendum esse.

§.4. Similiter uxorem, quae instigante antiquo pacis, & pudicitiae hoste, sub praetextu morum, saevitiae, furoris, vel insanitiae, impotentiae coeundi, maleficis, aut alterius canonici impedimenti, vel alicujus delicti marito suo objecti, aut alias quoquo modo suscitatis contra maritum discordiis, ac dissidiis, etiam ad id juris procedendo subterfugium obedientiae maritalis improbe exquisierit, & frenum, ac jugum viri sui excutere, seque ab illo eximere procuraverit, aut certe culpa sua marito petendae separationis causam praebuerit, & postea quam a connubiali toro judicio Ecclesiae separata extiterit, quasi auctoritate legum, & judiciorum suae luxuriae explenda occasionem nacta, se scandalose, & impudice vitam dederit, & complura, ac cum diversis personis adulteria perpetraverit, aut se in praedam adulterorum turpiter commaculandam publice exposuerit, sive palam quaesitum fecerit, eadem poena ultimi supplicii puniri volumus.

§.5. Quod si pendentibus hujusmodi libris, & controversiis, super separatione, vel divortio, aut subsecuta, ut praemittitur, tori separatione, uxor ipsa arbitrio Judicis, ad quem spectaverit, in Monasterio aliquo Monialium, aut certe in aliquo tuto, & honesto loco, sive apud aliquas probas, honestas, & non suspectas personas deposita, & collocata fuerit (super quo etiam, ut id magna adhibita cautione, & sine aliquo periculo, aut suspitione circumspicere fiat, Judicis ipsius conscientiam oneramus) statuimus, ut ipsa uxor sic deposita, & collocata, si e Monasterio sine licentia sui Judicis, violata clausura exiverit, sive a custodia, & cura, vel alio honesto loco sibi per Judicem assignato, temerario ausu aufererit, & vitam impudicam, & inhonestam duxerit, eadem etiam poena plectatur.

§.6. Praeterea eum, qui ut virginem, aliquam, aut alienam uxorem, stupro, sive adulterio corruptat, aut polluat, ejus patrem, aut matrem, fratrem, sive sororem, aut maritum, aliamve personam, sub cuius cura, tutela, custodia, vel potestate illa existit, praetextu cuiusvis causae civilis, criminalis, aut mixtae, etiam ad procuratoris Fisci instantiam in carcerem detrudi directe, vel indirecte procuraverit, & ea

occasione deinde virginem illam, sive uxorem alienam stupraverit, aut adulteraverit, cum & is quoque suae pravae concupiscentiae explendae causa, publica legum, & Magistratum potestate imprudenter abutatur, & sub colore iudicii, innocentes, atque incautos opprimat, dicta quoque poena statuisimus puniendum.

§.7. Ac postremo etiam in patrem, matrem, aut virum, qui quaeve suae filiae virginis pudorem, aut propriam uxorem in praedam alienae libidinis tradiderit, & re ipsa prostituerit, aut induxerit, ut contra jus, & fas, supra, & adulteria, quaesitus, aut alia quavis causa palam exerceat, poena eadem volumus animadverti.

§.8. Antiquis tamen iuribus contra ceteros adulteros, & adulteras, lenones, & lenas, ac stupra, & hujusmodi facinorae perpetrantes promulgatis, alias in suo robore permanfuris.

§.9. Ceterum quemadmodum hac nostra Constitutione in Nobis propositum est, ut siquos homines in posterum, honestatis, ac divinae legis interdum oblivio coeperit, eos saltem supplicii metus, a flagitiis sceleribusque deterreat: ita hodie tales nullos esse vehementer optamus. Quod si quae forte sint conjugatae, quae palam impudice, ac turpiter vivant, iis novem dumtaxat dierum spatium, post hujus Constitutionis publicationem ad respiciendum damus, intra quod tempus, si velint redire ad cor, venerabilem fratrem nostrum Jacobum, Episcopum Portuensem Cardinalem Sabelum, nostrum in praedicta Urbe Vicarium, vel ejus Vicegerentem adire debeant, eisque polliceri se deinceps pudicam vitam acturas, & aut cum suis viris cohabitaturas, aut honesto in loco, ubi ab ipsis iudicibus, ut supra dictum est, collocatae, seu depositae fuerint, permanfuras. Quo termino elapso, contra sic ut supra delinquentes, ad penas praedictas omnino procedi mandamus.

§.10. Decernentes sic per quoscumque iudicari debere, irritumque, & inane, si fecus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§.11. Et nihilominus mandamus universis, & singulis dictae Urbis iudicibus ordinariis pro tempore existentibus, quibus contra reos talium criminum, aut quo ad causas hujusmodi iurisdicatio competit, vel in futurum competet, ut curent praemissa omnia juxta praesentium literarum contententiam, & tenorem, firmiter, & inviolate perpetuis futuris temporibus observari, & contra criminolos, ac delinquentes praedictos utriusque sexus inquireant, & procedant, ac in eos juxta praemissa culpabiles repertos, praedictis poenis, ut supra dispositum est, animadvertant, contumaces, rebelles, & inobedientes, eisque auxilium, consilium, vel favorem quomodolibet praestantes, per opportuna juris, & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato, etiam, ac adhibito, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Parentes aut mariti suas filias, vel uxores ad palam luxuriose vendendum, aut ceteros, eadem poena puniantur.

Contra alios adulteros, Lenones, & antiqua iura severentur.

Conjugatae palam impudice viventes respiciant, a huiusmodi poenis praedictas incurrent.

Decretum irritans.

Judicium facultates procedendi contra delinquentes.

§.12. Non